

Genderindexek

Bevezetés

A 2014. évi országgyűlési képviselő-választáson Magyarországon a 106 egyéni választókerületben megválasztott képviselő közül 4 nő, az országos listán bejutott 93 képviselőből 15 nő, vagyis a 199 képviselőből 19 nő, ami a képviselők 9,55%-a. Magyarországon 2014-ben a nők aránya a felnőtt lakosság körében 53%. Vajon az alig 10%-nyi képviselőnő képes a lakosság felét kitevő állampolgár érdekeinek képviseletére és érvényesítésére?

A fenti számok jelzik, hogy Magyarországon a nők súlya és szerepe a politikában elmarad tényleges arányuktól, jelentős rés (mondhatni: szakadék) van a nők aránya és politikai képviseletük mérhető értékei között. Többek között ez a mutató okozza, hogy Magyarországot 142 ország közül a 128. helyen áll a Gender Gap Index politikai részvételre vonatkozó mutatója alapján képzett rangsorban.

A témával – a társadalmi nemek szerepével vagy a nők és férfiak társadalomban betöltött eltérő szerepével kapcsolatos véleményekkel, tudományos igényű vagy éppen kávéházi szintű eszmecsereikkel – szinte minden értelmiségi találkozik. Nőként például szembesül olyan helyzetekkel, amikor nincs a hivatásának női megfelelője (lásd például dékán, rektor), vagy egyedüli nőként csücsül egy több tucatnyi tagú vezető testületben, ahol az általános megszólítás: Uraim. És minden női vezető találkozik a „láthatatlan üvegplafon” metaforával – ténylegesen, városi legendaként vagy éppen csak torokszorító érzésként. Az érzés vagy vélekedés azonban nem tudományos kategória. A társadalomtudósok jól ismerik azt a jelenséget, amikor valamely társadalmi problémáról az utcán tapasztaltak alapján akarunk ítéletet mondani, és ismerjük ennek csapdait is. Ezért azoknak, akik bizonyosságot szeretnének kapni a társadalmi nemek közötti egyenlőségről vagy egyenlőtlenségről, pontos adatokat kell keresniük. Így még az is előfordulhat, hogy az első bekezdésben idézett adatok nem is annyira a nők hátrányáról, érdekérvényesítő képességének társadalmi szerepüknél lényegesen kisebb mértékéről szólnak?

Milyen szerepe lehet a statisztikának abban, hogy a társadalmi nemek helyzetét

1 Dr. habil. főiskolai tanár, tudományos rektorhelyettes.

bemutassuk, elemezzük, értékeljük? A statisztika mindig olyan adatokat gyűjt, amelyekre a társadalom valamilyen formában igényt tart. Ezek az igények természetesen szerteágazóak – kezdődik azzal, hogy a nemzeti vagyronról leltárakat akarunk készíteni, legyen az természeti, épített vagy emberi vagyon. A gazdaság- és társadalomtudomány fejlődésével egyre több jelenség rendszeres és összehasonlítható mérésének szükségessége merült fel. A 20. század második felében e témák közé került be a társadalmi nemek problémaköre is, vagyis megfogalmazódott az igény egyfajta genderstatisztika iránt.

Ez utóbbi igények akkor váltak határozottá, amikor a nemzetközi szervezetek kifejezték elkötelezettségüket a nők és a férfiak közötti társadalmi egyenlőség iránt, deklarálták, hogy a társadalmi nemek nem minden tekintetben egyenlők, és a közös politikai célok között megjelent az az elkötelezettség, hogy ezen a helyzeten változtatni kell. Az 1980-as, 1990-es években az ENSZ és más fontos nemzetközi szervezetek megfogalmazták elkötelezettségüket az ún. *gender mainstreaming*, vagyis a nemek közötti egyenlőség érvényesítése mellett. Az Európai Bizottság 1996-ban deklarálta: „Az egyenlőség érvényesítése azt jelenti, hogy minden általános szakpolitikát és intézkedést az egyenlőség megteremtésének konkrét célja megvalósításának érdekében kell kialakítani oly módon, hogy már a tervezési szakaszban aktívan és nyitottan figyelembe vesszük ezek lehetséges hatását a férfiak, illetve a nők helyzetére (a társadalmi nemek szempontja)” (European Commission 1996).

A fenti elvek azonban csak akkor érvényesíthetők, ha megbízható mutatóink vannak arra, miként is alakul ez a bizonyos egyenlőség. Az 1980-as évek közepén kezdődtek meg azok a munkák, amelyek eredményeként az ENSZ égisze alatt megszülettek a társadalmi nemek helyzetét jellemző mutatók. Az ún. *genderstatisztika* egyrészt minden fontos adatot összegyűjt nemek szerinti bontásban, másrészt olyan adatokat gyűjt, amelyek tükrözik a társadalmi nemek egyes kérdéseit, olyan fogalmakon alapul, amelyek adekvát módon kifejezik a társadalmi nemek közötti eltéréseket, összegyűjti mindazokat a társadalmi és kulturális tényezőket, amelyek a nemi előítéletekhez vezetnek. A megfelelő statisztika bemutatja a nők és férfiak részvételét a társadalom és a gazdaság különböző területein, és tükrözi a nemek közötti egyenlőtlenség legfontosabb okait és következményeit. Ebből adódóan egy ilyen statisztika szorosan összekapcsolódik a társadalmi nemekre vonatkozó tudományos konszenzussal, a politikai és tudományos életben általánosan érvényes felfogással.

Az adatok ebben az esetben több forrásból származhatnak; mivel a mutatók származtatottak, nem lelhetők fel közvetlenül. Így például közvetlenül mérhető a munkanélküliségi ráta nemek szerinti bontásban, de a *gender gap*, vagyis a nemek közötti egyenlőtlenség már csak számításokkal származtatható ezekből az adatokból. A muta-

tók egy másik csoportja csak megkérdezésekkel vagy különböző dokumentumok elemzésével tárható fel. A teljes körű genderstatisztika ezért rendkívül forrásigényes; csak nagy szervezetek képesek rendszeresen és szisztematikusan előállítani. Ma a világban két olyan szervezet van, amelyik ilyen statisztikát rendszeresen gyűjt, illetve készít: az ENSZ és a Világgazdasági Fórum. Az Európai Unió kiegészíti az ENSZ-statisztikákat azzal, hogy évente jelentéseket tesz közzé a társadalmi nemek közötti egyenlőség állapotról, illetve rendszeresen végez felméréseket az egyenlőségről alkotott véleményekről.

Ebben a tanulmányban a legismertebb úgynevezett *gendermutatók* tartalmát tárom az olvasó elé, kiemelve a köztük meglévő különbségeket, és kísérletet teszek egyfajta felhasználási mód bemutatására is.

A statisztikák alapvetően két csoportba sorolhatók (akárcsak a többi összetett jelenségre vonatkozó mutatók): vagy egyetlen számmal (indexszel) jellemzik az adott jelenséget, vagy egy mutatórendszerrel írják le a helyzetet. A genderstatisztikában mindkettőre van példa:

- kompozit mutatók:
 - Global Gender Gap Index
 - Gender Inequality Index
 - Social Institutions and Gender Index
- mutatószámrendszer.

Global Gender Gap Index

Ez a nemek közötti egyenlőtlenség legösszetettebb, a legtöbb tényezőt összesítő mutatója. Az index több elemből áll, de végül is egyetlen számértéket is kiszámolnak a kutatók, vagyis egyetlen számmal tükrözik az adott országban, országcsoportban vagy akár az egész földön kialakult „rés” nagyságát. A „gender gap”, vagyis a társadalmi nemek közötti rés azt fejezi ki, milyen mértékben térnek el a férfiak és nők az adott területen érvényesülő lehetőségek kihasználásában, illetve összességében mekkora eltérés van közöttük a társadalmi, gazdasági vagy politikai területen adódó lehetőségek kihasználásában. A mutató értéke 0, ha teljes az egyenlőtlenség, vagyis bizonyos lehetőségekhez csak a férfiak juthatnak hozzá. A mutató értéke 1, ha mindkét nem azonos mértékben részesül az adott terület lehetőségeiből. A mutató értéke 0 és 1 közé esik, ha a nők esélye kisebb, és nagyobb 1-nél, ha a férfiak esélye kisebb, mint a nőké. (Az elmúlt években már bizonyos területeken ilyen is előfordult.)

A mutató alapja, hogy nem a szinteket méri, hanem relatív súlyokat – az adott országban, kultúrában a lehetőségekhez való hozzáférés mértékét. A tényadatok, a kime-

neti változók alapján készülnek a számítások – nem kívánják az okokat a mutatóban jelezni, csak az egyenlőtlenséget.

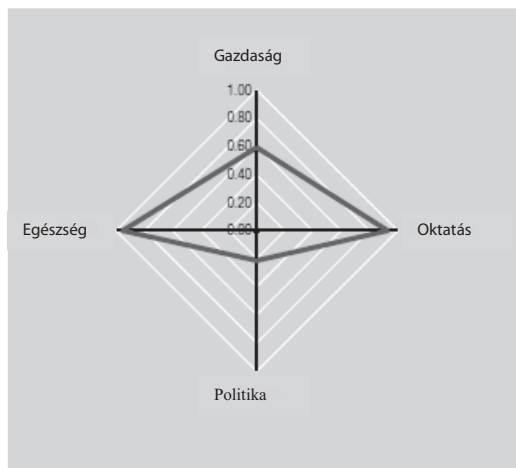
Az index négy mutatóból és 14 változóból épül fel. A változókat négy csoportba sorolják, ezek: a gazdaságban, az oktatásban, a politikában való részvételt, valamint az egészségi állapotban meglévő különbséget tükrözik. A 14 változó értékének többségét nemzetközi statisztikákból állapítják meg. (Ezeket az 1. táblázat tartalmazza.)

Az index kialakításának menete röviden a következő:

A statisztikában megtalálható adatokat először nő/férfi arányra alakítják, majd ebből képződik a rés: a teljes egyenlőség értékének 1-nek kell lennie. (Ha például a parlamenti képviselők között 20% a nők aránya, akkor a mutató értéke: $20/80=0,25$.)

Harmadik lépésben súlyokat rendelnek az egyes változókhoz, hogy a részindexeket meg tudják határozni. A súlyok a mutatókban meglévő országok közötti szórást egyenlítik ki. Az egyszerű átlagolás esetén megnövekedne azoknak a változóknak a szerepe, amelyekben nagy eltérés van az országok között. A cél pedig az, hogy az adott országban a lehetőségekhez való hozzáférést jellemezzék, ne pedig a más országoktól való eltérést. Ha egy változónak kicsi a szórása vagy a változékonysága, akkor nagyobb súlyt kap, mint a nagyobb szórással rendelkező. Így ha egy országban például nagy a *gender gap* az alapfokú oktatásban, azt erősebben „büntetik” érte, mivel ebben a változóban az országok nagy részében a mutató értéke közel van az egységnyihez. Vagyis ahol jelentősen eltérnek az átlagtól, ott a mutatót nagyobb súllyal veszik számításba. A négy mutató 2014. évi értékét láthatjuk az 1. ábrán.

1. ábra: A Global Gender Gap Index részmutatói 2014-ben

Forrás: World Economic Forum (2014: 7)

A részindexek súlyozatlan átlagából adódik az általános Global Gender Gap Index pontszám. Ennek alapján készül az országok relatív helyzetéről egy rangsor. A világ egészére vonatkozó mutatót az országok lakosságával súlyozva számítják ki.

2014-ben 142 országra készültek el a számítások. Magyarország a teljes mutató tekintetében a 93. helyre került, a gazdasági mutató szerint a 69., az oktatási index alapján a 71., az egészségügyi helyzet tekintetében a 37., míg a politikai részvétel alapján a 128., 0,0636 értékű indexszel.

A jelentés különböző elemzéseket is végez a mutató alapján. Ezek közül két szempontot emelek most ki: az oktatást és a gazdasági növekedésre gyakorolt hatást.

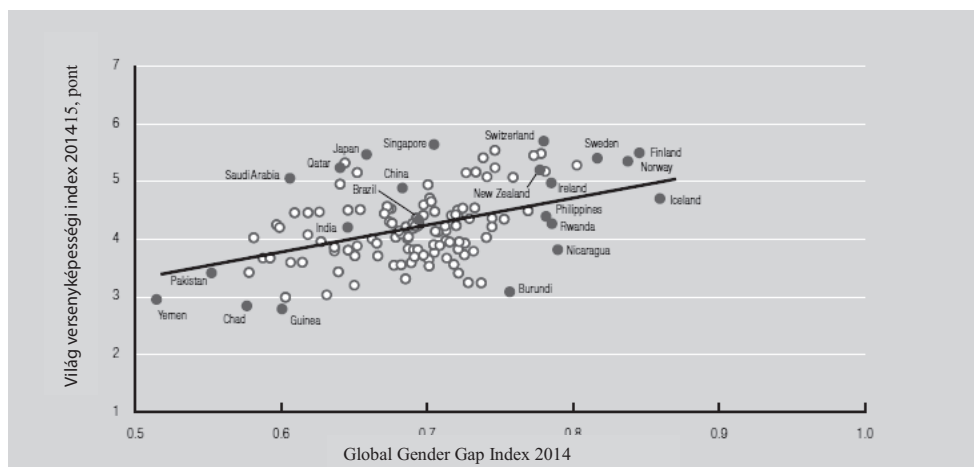
A 142 ország 93%-ában az oktatási rés bezárult. Vagyis az országok többségében maximalizálták az oktatásban való részvételt, ugyanakkor ez a befektetés nem térül meg mindenhol a munkaerő-piaci részvételben, vagyis a képzés nem hasznosul eléggé. Az országokat négy nagy csoportra lehet osztani ebből a szempontból:

- zárt képzési rés és magas gazdasági részvétel
- zárt képzési rés és alacsony női gazdasági részvétel
- magas rés a képzésben és magas rés a gazdasági részvételben
- magas rés a képzésben és alacsony rés a gazdasági részvételben

A fentiek felhívják az országok figyelmét arra, hogy meg kell keresniük azokat a módszereket, amelyekkel javítani tudják a képzesek hasznosulását.

A sok lehetőség közül még egy összefüggésre hívom fel a figyelmet: a vizsgálatok szoros korrelációt mutattak az országok versenyképessége és a *gender gap* között. A 2. ábra egyértelműen jelzi ezt:

2. ábra: A világ versenyképességi indexe és a Global Gender Gap Index közötti kapcsolat

Forrás: World Economic Forum (2014: 60)

Gender Inequality Index

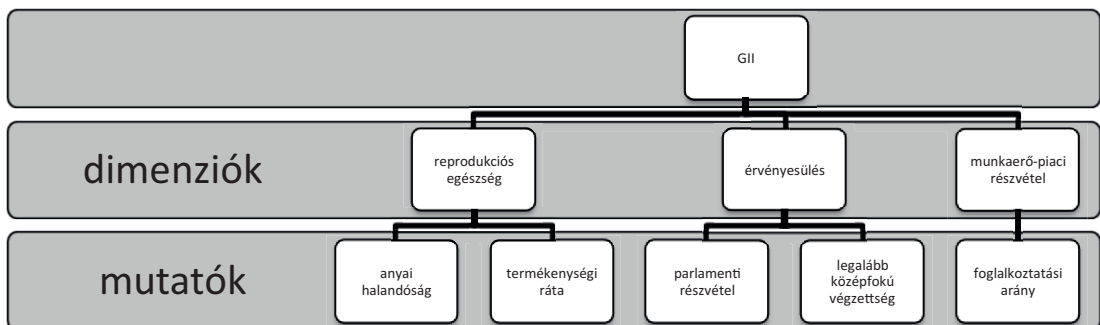
Az ENSZ Fejlesztési Programja 1993 óta számolja ki a tagállamokra az Emberi Fejlettségi Mutató – Human Development Index (HDI) értékét, amely egyetlen számmal igyekszik jellemezni az országok fejlettségét. A mutató az egyik legfontosabb megoldás a termelés/kibocsátás mérésén alapuló nemzetközi összehasonlítások pontosítására, a jólét összetettségének kifejezésére. Az index három összetevőből áll: az egy főre jutó GDP, a születéskor várható élettartam, valamint az iskolázottságot jellemző mutatószámból. A változókat úgy számítják át, hogy a HDI végül egy 0 és 1 közé eső értéket adjon (KSH 2008).

Ezt a mutatót már 1995-ben kibővítették a nemek közötti egyenlőtlenség tényezőivel, és ezt a Gender-vonatkozású Fejlettségi Mutató – Gender-related Development Index (GDI) néven tették közzé. A mutatóval kapcsolatban azonban számtalan kritika fogalmazódott meg, ezért 2010-ben egy új indexet vezettek be, ez a Gender Egyenlőtlenségi Mutató – Gender Inequality Index (GII).

A GII mutató ugyancsak az úgynevezett kompozit indexek közé tartozik, vagyis egyetlen mutatószámmal jellemzi a mérni kívánt jelenségeket. A mutató értéke azt fejezi ki, hogy milyen mértékben tér el az adott ország a teljes nemek közötti egyenlőségtől (mennyit veszít a potenciális fejlődésből az ország a nemek közötti egyenlőtlenség miatt). A mutató 0 és 1 közé eshet; minél kisebb az értéke, annál kisebb a különbség a két nem helyzete között.

A mutatót a 3. ábrán látható módon számítják ki: 5 változó aggregálásával számítanak 3 almutatót, amelyek átlagolásával adódik a Gender Inequality Index.

3. ábra: A Gender Egyenlőtlenségi Mutató összetevői

2013-ban az egész Földre érvényes átlagos mutató 0,45 volt. A legalacsonyabb értéket Szlovénia adta, 0,021; Norvégia, amelyik a HDI tekintetében első helyen áll az országok között, a GII-ben csak a 9. helyet szerezte meg (0,068 értékkel). Magyarország a HDI tekintetében az első 50 ország között van, a GII mutatója 0,247, amivel a 45. helyen áll.

Az Emberi Fejlődési Jelentésben rendre felhívják a figyelmet arra, hogy a HDI mutató tekintetében legmagasabb értéket produkáló országok között találhatunk egészen alacsony és egészen magas Gender-indexű országot. Más szóval: a humán fejlettség nem jelenti automatikusan a nemek közötti egyenlőség megvalósulását. Vagyis magasan fejlett országokban is vannak jelentős kihasználatlan kapacitások, amelyek a nemek közötti egyenlőség megteremtésével lennének mozgósíthatók.

Social Institutions and Gender Index

2009 óta számítják ki az OECD Fejlesztési Központjában a Társadalmi Intézmények és Gender Index mutatót (OECD 2014). Ez a mutató tartalmilag sok tekintetben különbözik a cikkben bemutatott többitől. Itt a változók egy része nem mennyiségi, hanem minőségi jellegű, és ezeket a változókat utólag számszerűsítik. Ebből adódóan az adatbázisok összeállítása más típusú tevékenységet is igényel, mint a rendelkezésre álló statisztikák összegyűjtése, mert például törvények és tudományos elemzések vizsgálatán alapulnak. Ez az oka annak, hogy a vizsgálatba bevont 160 országból csak 108 esetben lehetett a teljes indexet kiszámítani. A mutatót a 4. ábrán látható összetevők (változók) alkotják:

4. ábra: A Társadalmi Intézmények és Gender Index összetevői

Társadalmi Intézmények és Gender Index				
<p>diszkriminációs családi kód</p> <ul style="list-style-type: none"> • a házasságkötés legkorábbi törvényes ideje • korai házasságkötés • örökösödés • szülői hatalom 	<p>korlátozott fizikai önrendelkezés</p> <ul style="list-style-type: none"> • nők elleni erőszak • női nemi szervek csonkítása • szülési autonómia 	<p>fiúk előnyben részesítése</p> <ul style="list-style-type: none"> • hiányzó nők • termékenységi preferenciák 	<p>erőforrások és vagyon korlátozása</p> <ul style="list-style-type: none"> • a földtulajdonhoz való hozzáférés biztosítása • hozzáférés biztosítása más vagyontárgyhoz • pénzügyi szolgáltatások igénybevétele 	<p>polgári szabadságjogok korlátozása</p> <ul style="list-style-type: none"> • közlethez való hozzáférés • politikai hang

Az index végső értéke 0 és 1 közé esik – minél nagyobb az egyenlőség, annál kisebb a mutató értéke, illetve a diszkrimináció fokozódásával a mutató értéke növekszik. Az egyes változók kiszámítása – jellegükből adódóan – eltérő. Így például a közéleti képviseletre vonatkozó mutató értéke legfeljebb 0,5, ami azt tükrözi, hogy a férfiak és nők azonos arányban vesznek részt a politikai életben. Ezt konvertálják az általános skálára, vagyis az 50%-os képviselet esetén az index értéke 0. Más minőségi változók esetében az értékelés öt kategóriában történik:

- 0 – ha a férfiak és a nők azonos jogokat élveznek,
- 0,25 – ha a törvényeket nem lehet teljesen érvényesíteni,
- 0,5 – ha a törvények és a szokások diszkriminálják a nőket a férfakkal szemben,
- 0,75 – ha a törvényhozás ellentmondásos, pontatlan és korlátozó jellegű,
- 1 – ha a férfiak és nők nem élveznek azonos jogokat.

Az indexet és az alindexeket is egyszerű számtani átlagként számítják ki.

A mutató – amint a neve is mutatja – elsősorban a társadalmi intézmények működését igyekszik értékelni a társadalmi nemek közötti egyenlőség szempontjából. Információi nem gazdasági, hanem tágabb társadalmi, politikai különbségeket mérnek. Kiszámítása, összeállítása több bizonytalanságot eredményez, ugyanakkor az egyes alindexek jól használhatók nemzetközi összehasonlításra, a fejlesztendő területek kiválasztására.

Jelentések a nők és a férfiak közötti egyenlőségről

Az ENSZ Statisztikai Bizottsága a Közgyűlés határozatainak megfelelően összeállított egy mutatólistát, amelynek alapján a nők és a férfiak közötti egyenlőség helyzete mérhető, és amelynek alapján az egyenlőség megteremtésére teendő intézkedések megfogalmazhatók. Az ajánlás alapján az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága 2015-ben közzétette azt az indikátorlistát, amelynek alapján a tagállamok, illetve a nemzetközi szervezetek gyűjthetik az adatokat (UNECE 2015). A listában 9 témakörben 42 fő változó és 73 ajánlott változó szerepel. Ennek alapján készülhetnek majd az országok nemek közötti egyenlőségi helyzetét jellemző jelentések, akárcsak a fenntartható fejlődésről nyilvánosságra kerülő jelentések. Az ajánlott rendszerhez hasonló tartalmú jelentést az Európai Unió már évtizedek óta közzé tesz; az elmúlt évtizedben a mutatók és a témakörök is közelítenek az említett irányelvekhez.

Az ENSZ ajánlásaiban a következő témakörök szerepelnek:

- szegénység
- egészség
- erőszak
- gazdaság
- hatalom és döntéshozatal a háztartásokban
- emberi jogok
- intézményi mechanizmusok a nemek közötti egyenlőség biztosítására
- média
- gyermekek és kamaszok.

Az Európai Unió legújabb jelentése (European Union 2015) öt témakört ölel fel: a munkaerő-piaci helyzetben meglévő különbségeket, a fizetések és jövedelmek eltéréseit, a döntéshozatalban betöltött szerepet, az iskolázás és képzettség eltéréseit, valamint az erőszak általi fenyegetettségben lévő eltéréseket. Mindezen tényezőket több mutatóval és elemzéssel tárja a döntéshozók és az állampolgárok elé. A helyzet elemzése mellett a jó gyakorlatokat is bemutatják. Példaként kiemelek néhány megállapítást, amely a nemek közötti különbség kevésbé közismert elemeire mutat rá.

Az egyedülálló anyák esetében a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázata kétszer akkora, mint a lakosság egészében. Míg a bérekben meglévő különbség 16% a férfiak javára, addig ugyanez a nyugdíjak esetében már 39%, és az elmúlt évtizedben növekedett is. A nők kb. egyharmada nem kap semmilyen nyugdíjat. Mindez arra vezet, hogy a 65 év feletti lakosság körében a nők szegénységi kockázata csaknem kétszerese az átlagnak.

A jó gyakorlatok közül kiemelésre méltó az a német szövetségi törvénytervezet, mely szerint 2016-tól a legnagyobb gazdasági társaságok felügyelőbizottságába ajánlani fogják a nők minimum 30%-os részvételét. Minden olyan szavazás, amelynek eredményeként nem teljesül ez az elv, semmis lesz, és betöltetlenek maradnak a felügyelőbizottsági helyek, amíg az arány nem valósul meg.

Az adatokat összevetik a különböző uniós irányelvekben és határozatokban megfogalmazott célokkal, és a célok megvalósulását országonként kimutatják. A táblázatok részben a begyűjtött tényeken alapulnak, részben a rendszeresen gyűjtött kérdőívek eredményein, elsősorban az Eurostat munkaerő-piaci felmérésein, amelyeket minden tagállamban egységes módon végeznek el. Ennek alapján számítják ki például a foglalkozási és ágazati szegregáció mértékét kifejező indexet, melynek értéke 0, ha egyáltalán

nincs szegregáció, és 50%, ha teljes a szegregáció.² A gazdasági ágazat szerinti szegregáció mértéke 2013-ban az EU 28 tagállamában átlagosan 18,9% volt, a foglalkozások szerinti szegregáció pedig 24,4%. Figyelemre méltó, hogy egyes országok helyzete ebből a szempontból eltér attól, mint amit más gendermutatók jeleznek. Finnországban például az átlagosnál jóval magasabb mindkét mutató értéke, holott a nemek közötti eltéréseket kifejező valamennyi más mérőszám tekintetében egyenlőség jellemzi az országot.

Az éves jelentések mellett az Európai Bizottság által végzett Eurobarometer-vizsgálatok keretében rendszeresen felméri az Unió lakosságának véleményét a nemek közötti egyenlőségről. Az utolsó ilyen felmérés 2014-ben készült, amely szerint a válaszolók többsége erőteljesen érzékeli a nemek közötti egyenlőtlenséget saját hazájában, de 90%-uk úgy véli, hogy ennek mértéke az elmúlt 10 évben csökkent (European Union 2015b).

Következtetések – a genderindexek felhasználási lehetőségei

A kompozit mutatók és mutatószámrendszerek felhasználása sokrétű. Először is a téma kutatói számára pontos és megbízható adatbázist teremtenek, amelynek alapján nemzetközi és időbeli összehasonlító vizsgálatokat, elemzéseket lehet elvégezni. Magam is számtalan olyan kérdést tudnék feltenni, amelyek a társadalmi nemek közötti egyenlőtlenség okaira, az indexben felhasznált változók közötti kapcsolatra vonatkoznak. Az indexekhez tartozó adatbázisok mind nyilvánosak, ami lehetővé teszi a sokoldalú vizsgálatot, és közelebb juthatunk a problémák feltárásához.

Az összehasonlító vizsgálatok célja többek között az, hogy szembenézzünk saját helyzetünk pozitív és negatív elemeivel – rávilágítsunk az elmaradásra és a hiányosságokra. Egy-egy társadalmi jelenség átfogó elemzése lehetővé teszi, hogy felhívja a figyelmet olyan elemekre, amelyek fölött a hétköznapiakban átsiklunk. Más országok eredményeinek megismerése pedig felkelti érdeklődésünket a jó gyakorlatok iránt – vajon hogyan sikerült nekik eredményesebben?

A tudományos kutatás egyik nagyon fontos célja, hogy a helyzet elemzése alapján javaslatokat tegyen a megoldásokra – akár politikai intézkedésekre, akár gazdasági lehetőségek kihasználására, akár önkéntes/civil tevékenység folytatására. Minden cselekvés, amely hozzájárulhat a társadalmi nemek közötti rés csökkentéséhez, hosszú távon mindannyiunk érdekét szolgálja.

² A foglalkozási szegregáció számítása: a nők és a férfiak átlagos foglalkoztatási arányának megfelelő létszám és a tényleges létszám foglalkozásonkénti abszolút különbségének összege az összes foglalkoztatott százalékában (Koncz 2011).

Hivatkozások

- Havasi É. (2007). Az indikátorok, indikátorrendszerek jellemzői és statisztikai követelményei. *Statisztikai Szemle*, 85(8), 677–689.
- European Commission (1996): Incorporating equal opportunities for women and men into all Community policies and activities, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51996DC0067&from=EN>
- European Union (2015a). Report on equality between women and men. 2014. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/150324_annual_report_2014_web_en.pdf
- European Union (2015b). Special Eurobarometer 428 Gender Equality http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/eurobarometer_report_2015_en.pdf
- Gender Statistics Manual. UN Statistics Division. <http://unstats.un.org/unsd/gender-statmanual/>
- Koncz K. (2011). A munkaerőpiac nemek szerinti szegregációjának jellemzői, mechanizmusa és következményei. *Közgazdasági Szemle*, LVIII. január, 74–94.
- Kormos N. (2014). Előszó: A genderideológiáról. *Replika*, 85–86, 7–11.
- KSH (2008). A humán fejlettségi mutató. Statisztikai Tükör, II. 85. <http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel308042.pdf>
- Nagy B. (2014a). Nemek forradalma? Közeledés a nemek helyzetében. *Replika*, 85-86, 177–191.
- Nagy B. (2014b). Biológia vagy társadalom? Bevezető tanulmány a társadalmi nemek kérdésköréhez. *Kultúra és Közösség*, 4(4), 95–103.
- Nemre való tekintettel. Kézikönyv a nők és férfiak közötti társadalmi egyenlőség érvényesítésének elméletéről és gyakorlatáról. (2008) E/004. számú Fejlesztési Partnerség, Budapest.
- OECD (2004). The OECD-JRC „Handbook on Practices for Developing Composite Indicators”. Paper presented at the OECD Committee on Statistics, 7–8 June, OECD, Paris.
- OECD (2014). Social Institutions and Gender Index 2014 Synthesis Report <http://www.genderindex.org/sites/default/files/docs/BrochureSIGI2015.pdf>
- UN Statistics Division (2015). Statistics Division at a Glance 2015. http://unstats.un.org/unsd/statcom/brochures/UNSD_Brochure.pdf
- United Nations Development Programme (2014). Human Development Report 2014. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

- United Nations (2014). Gender statistics, Report of the Secretary-General: Annex. New York: 45th session of the Statistical Commission. Retrieved from <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc14/2014-18-GenderStats-E.pdf>
- United Nations Economic Commission for Europe (2015). Indicators of Gender Equality. United Nations, New York – Geneva, http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/Indicators_of_Gender_Equality.pdf
- World Economic Forum (2014). Global Gender Gap Riport 2014. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/>